

Н. Лівшиц

Промисловість України на новому піднесенні

(за матеріалами Управління Нар.-Госп. обліку УСРР — УНГО)

I

Незабутніх для американського буржуа років так званого „просперіті“ містер Гувер гордо й голосно оповістив: „Ми перебуваємо в періоді великої економічної активності й високої продукційності... Наше становище сприятливе, швидкість нашого руху дивовижна“¹⁾ Так бадьоро в травні 1929 р. американська буржуазія дивилася на своє майбутнє.

Та не встигли висохнути ще фарби друку на книжках з цим „пророчим“ реченням, як глибока світова економічна криза, розвиваючись у системі загальної кризи капіталізму, злісно висміяла ці оптимістичні надії світової буржуазії і в тім числі й американської. Швидкість руху, починаючи з 1929 р., дійсно була „дивовижна“, та тільки не вперед, не вгору, а глибоко на низ.

Досить сказати, що в 1932 р. витоп чавуну в ПАСШ дійшов рівня 1896 р., а сталі — 1901 р. Німеччина у своєму швидкому рухові назад далеко перегнала Америку. Витоп чавуну в Німеччині 1932 р. став на рівні 1887 р., а витоп сталі — на рівні 1899 р.

В 1933 р. містер Рузвелт захотів ошасливити світ виходом з кризи. Вдалися до „буму“. Справді таки „героїчними“ заходами досягли тимчасового підвищення цін і навіть деякого піднесення виробництва в окремих галузях промисловости. Однак, навблаганням законів капіталізму спекулятивними заходами не спиниш!

За даними журналу „Фінанс унд політіше кореспонденц“ „зріст продукції (у ПАСШ) має чисто спекулятивний характер, бо він не тільки ні в якій мірі не спирається на ростущий платежоспроможний споживацький попит, а, навпаки, цей останній зменшується паралельно до зростання продукції, що звичайно спричиняється до ще більшого поглиблення кризи перепродукції“. А останні повідомлення говорять про біржову паніку в ПАСШ в зв'язку з тим, що вже лопаються Рузвелтові „мильні бульбашки“. Останніми днями (19-20 липня) сталося сильне падіння курсів промислових акцій. Акції „Юнайтед стетс стіл“ впали на 6 пунктів, „Бетлехем стіл“ — на $3\frac{3}{4}$ пункта, „Америкен телефон“ — на 4,5 пункта, „Дженерал моторс“ — на 3 пункти і т. д.

Це зайвий раз стверджує правильність оцінки стану світового капіталізму, що її дав 12-й пленум ІККІ. Наступив кінець відносної стабілізації капіталізму. Почався перехід до нового туру великих

^{*)} „Новейшие изменения в экономике Соединенных Штатов“, т. I, стр. 14 — 17.

сутичок поміж класами та поміж державами, до нового туру війн та революцій.

В той час, коли капіталістичний світ, задихаючись від кризи, шукає порятунку в поході проти техніки, у закликах до заміни машинної праці на ручну працю,— Країна Рад твердою ходою йде вперед від перемоги до перемоги, здобуваючи все нові й нові висоти техніки.

В 1933 рік, перший рік другої п'ятирічки, промисловість України вступила з вельми вирослими супроти минулого року основними фондами. Вартість основних (виробничих) фондів промисловости НКВажпрому, НКЛегпрому, НКПостачання, НКЛісу і Ком. Заг. РПО на 1/І 1933 р. була на 24,2⁰/₁₀₀ більша, ніж на 1/І 1932 р. За роки першої п'ятирічки промисловість України в корені змінила своє обличчя. Нові й реконструйовані домни та мартени, нові шахти, нові потужні коксові установи, нові машинобудівельні заводи і докорінна реконструкція старих, величезне число нових механізованих виробництв легкої й харчової промисловости— все це, утворене за роки першої п'ятирічки треба повною мірою засвоїти у другій п'ятирічці. „У період першої п'ятирічки ми зуміли організувати ентузіазм, патос нового будівництва й домоглися вирішальних успіхів. Це дуже добре та тепер цього не досить. Тепер ми повинні це доповнити ентузіазмом, патосом засвоєння нових заводів і нової техніки, серйозним піднесенням продукційности праці, серйозним зменшенням собівартости. В цьому тепер головне“ (Сталін).

План першого року другої п'ятирічки побудовано так, що вирішальною умовою його виконання є успішне засвоєння дійових основних фондів на основі підвищення продукційности праці, зниження собівартости і підвищення якости продукції.

Попередні підсумки роботи промисловости УСРР у першому півріччі 1933 р. вже виразно свідчать про те, що з другою п'ятирічкою починається нова смуга дальшого розгортання переможного наступу соціалізму.

У першому півріччі в експлуатацію вступили нові великі заводи й агрегати. Досить навести окремі приклади, щоб побачити як день-у-день все більше зростає виробнича міць радянського Союзу. Пущено Дніпрянський алюмінійовий комбінат (перша черга електродного заводу—40 ванн), Стали до ладу дві потужних коксових установи—одна на 46 печей на Макіївському заводі і друга на 45 печей в Кам'янському. Задуті і вже почали давати чавун домна № 1-біс на Ворошилівському заводі, домна № 2 на ДЗМО, домна № 4 на Сталінському заводі, домна № 1 на Азовсталі. На Макіївському заводі і заводі ім. Дзержинського встановлено 2 потужні блюмінги, виготовлені на Іжорському заводі і т. д.

Поряд із цим на багатьох дієвих заводах і агрегатах розгорнулася вперта боротьба за опанування виробництва, за виконання не тільки кількісних, а й якісних показників плану.

Перебудовуючись по-більшовицькому на основі історичної постанови ЦК ВКП(б) від 24/І та вказівок т. Сталіна, парторганізація України в центрі своєї уваги поставила завдання—за максимально короткий час вивести сільське господарство з того прориву, в якому воно опинилося за останні два роки. На виконання цього найважливішого завдання була мобілізована не тільки сільська партійна організація. Для того щоб цю справу успішно розв'язати, треба було в корені змінити участь пролетарського міста у керуванні колгоспним селом.

„Міські промислові організації звикли вважати, нібито їхні обов'язки щодо сільського господарства сходять на допомогу та сприяння розвитку сільського господарства, через одночасне від-рядження бригад і періодичні наїзди на село порядком шефства. Треба докорінно змінити погляд міських промислових організацій на свої завдання та обов'язки в царині сільського господарства... треба перед міськими промисловими організаціями, перед виробничими осередками поставити питання так, що вони відповідають за сільське господарство рівно з сільськими партійними організаціями і навіть більше за них“ (Постишев).

У боротьбі за успішне проведення весняної засівної кампанії і в підготованні до збиральної ряд промислових організацій, здійснюючи вказівки т. Постишева, під проводом ЦК, вже домоглися в першому півріччі ряду серйозних досягнень в справі допомоги селу. Крім того, що промислові організації реально допомогли селу, виділивши велику кількість добрих організаторів і беручи безпосередню повсякденну участь в організаційному зміцненні колгоспів, промисловість цього року далеко краще від минулого року впоралася із завданням постачання сільському господарству тракторів, виробництвом машин, ремонтом машин та тракторів і запасних частин до них і інших речей, потрібних для успішного виконання сільськогосподарських робіт (лантухи, снопов'язальний шпагат тощо). З усіх галузей промисловості найкраще впоралися з своїми завданнями в справі опанування виробництва в першому півріччі ті галузі, що безпосередньо обслуговують сільське господарство. Перше місце належить тут по праву тракторобудівництву—ХТЗ. Цей велетень, щодня випускаючи на соціалістичні лани понад сто тракторів, виконав піврічний план випуску гуртової продукції на 104,6%, збільшивши свою продукцію на 64% проти рівня першого півріччя 1932 року. За шість місяців першого року другої п'ятирічки ХТЗ випустив на колгоспні і радгоспні лани 13.135 тракторів. ХТЗ не тільки кількісно виконав свій план, а й дав зразки боротьби за якісні показники. Виробіток на одного робітника виріс за 5 місяців цього року на 37,8% проти рівня минулого року, перевищивши планове завдання на 7,2%. Цей зріст продукційності праці супроводиться опануванням техніки виробництва, зменшенням браку, забезпеченням безперебійного ходу виробництва. Приміром, в ливарному цеху ХТЗ брак чавунного литва зменшився від 19,8% в січні до 13,3% в березні при плановому ліміті 14,9%.

З успіхом також виконано завдання виробництва найважливіших сільськогосподарських машин: зернокомбайнів випущено 3.500 шт.—100% піврічного плану і на 28% більше, ніж відповідного періоду минулого року¹⁾; бурякокопачів випущено 500 шт.—100% плану, молотарок 6.127—103,9% плану. У виробництві сільськогосподарських машин перше півріччя дало також деяке зрушення і в зниженні собівартості, особливо в другому кварталі. Згідно з планом собівартість продукції на заводах Укрсільмаша мала бути в 1933 р. на 6% нижча від рівня 1932 року, а фактично за 5 місяців собівартість знизилася (за даними тресту) на 6,1%. Це зниження собівартості безпосередньо зв'язане з ростом продукційності праці на 20% (виробіток на одного робітника) проти рівня відповідного періоду минулого року.

¹⁾ Примітка. Випустивши 3.500 комбайнів, „Комунар“ не забезпечив комплексного постачання їх всіма частинами під час виготовлення. Тому у великій кількості радгоспів та колгоспів комбайни, що прибули, не могли бути вчасно використані.

Прядивно-джутова промисловість так само виконала свої основні зобов'язання перед сільським господарством. Піврічний план випуску мішкотари виконано на 105,3⁰/₁₀₀ і випуску снопов'язального шпагату на 103,5⁰/₁₀₀.

Ці позитивні зрушення, що сталися в першому півріччі, передусім у тих галузях промисловості, що обслуговують сільське господарство,—безпосередньо пов'язані з наполегливою, більшовицькою роботою партії навколо центрального завдання 1933 р.—забезпечити кроте піднесення сільського господарства.

Серйозних досягнень в справі опанування виробництва дійшли в першому півріччі також підприємства і інших галузей промисловості. На Краматорському заводі виготовлено потужний рольганг до верстату „750“ Запоріжсталі; на ХЕМЗ'і сконструйовано радянський регулятор нового типу для гідрогенераторів Дніпрогесу; на ХПЗ з радянських матеріалів збудовано потужний мотор БД—2 і т. д. Ряд шахт, заводів, домен, мартенів виконали й перевиконали свої плани.

Продукційність праці (виробіток на одного робітника) зросла в першому півріччі 1933 р. в республіканській важкій промисловості проти рівня відповідного періоду минулого року на 6,8⁰/₁₀₀, а в легкій промисловості на 4,1⁰/₁₀₀. Все це ще раз стверджує, які невичерпні резерви має наша соціалістична промисловість. Однак, ці резерви далеко ще не використані через погане здебільшого керівництво, через відставання організації виробництва від технічної бази виробництва. Саме це й призвело до того, що план першого півріччя по більшості галузей промисловості недовиконано.

II

Характерна особливість цього року, що різко відзначає його від минулого року,—це наростання темпів виробництва у другому кварталі проти першого кварталу.

Гуртова продукція другого кварталу в % до продукції I кварталу 1933 р.

Промисловість НКВажпрому (вся)	—109,9
„ НКЛегрому	—105,9

Минулого року більшість галузей промисловості у першому кварталі мала найвищий протягом усього року рівень випуску продукції. У другому й третьому кварталах проти першого кварталу було сильне зниження. Напр. по важкій і легкій промисловості продукція другого кварталу минулого року була на 2,6⁰/₁₀₀ менша від рівня першого кварталу того ж року; продукція третього кварталу була на 4,6⁰/₁₀₀ менша, ніж у другому кварталі. Цього року цю абсолютно недозволену тенденцію спадання виробництва весняних та літніх місяців вдалося в першому півріччі в основному подолати, хоча в липні по деяких галузях, і насамперед у вугільній промисловості, маємо тривожні симптоми підупаду. Разом з тим, безперечно негативним моментом цього року була дуже погана підготованість більшості підприємств промисловості до зимових умов роботи. На початку цього року зимою найгостріше виявився розрив між станом та методами керування і організації виробництва, з одного боку, і зміненою технічною базою промисловості—з другого.

Непідготованість промисловості на початку року до виконання нових завдань, поставлених планом 1933 р., буди помножена на аварії електростанцій у першому кварталі, призвела до того, що

випуск продукції у першому кварталі цього року був нижчий від рівня випуску продукції першого кварталу 1932 р.

Квітнева постанова ЦК ВКП(б) і РНК СРСР про вугільну промисловість, що з більшовицькою чіткістю виявила основні хиби в роботі вугільної промисловости й намітила розгорнуту програму перебудови метод керівництва, вплинула на діяльність промислових підприємств і інших галузей. В наслідок, як ми вже, відзначали, другий квартал дав дещо кращі результати, ніж перший квартал. Цим і пояснюється те, що коли в першому кварталі цього року рівень промислової продукції стояв нижче від відповідного періоду минулого року, то в другому кварталі він був вищий проти минулого року.

Продукція II кварталу 1933 р. у $\% \%$ до відповідного періоду 1932 р.

	II кв.
Продукція промисловости 3-х наркоматів . . .	105,5
В тому числі:	
„ НКВажпрома . . .	106,9
„ НКЛегпрома . . .	102,4
„ НКПостачання . . .	104,3

III

Боротьба за виконання планових якісних показників вимагала рішуче поліпшити організацію праці та виробництва. В 1933 рік промисловість України вступила, мавши лишки робочої сили майже на всіх підприємствах. Протягом I кварталу підприємства трохи розвантажили себе від зайвих робітників — ці лишки не тільки не були потрібні для виробництва, але й дезорганізували виробничі процеси (наявність робітників без повного навантаження, наявність робітників без чітких обов'язків і т. інш.).

Разом з тим у першому півріччі позначилися деякі зрушення й у зміцненні соціалістичної дисципліни праці. Кількість пророблених днів на 1 робітника у першому півріччі цього року більша, ніж минулого року. З загального календарного числа днів у першому півріччі відроблено $72,3\%$, а минулого року $70,7\%$. Втрати на неповажних прогулах цього року набагато зменшилися — від 0,48 дня на 1 робітника за 5 місяців 1932 р. до 0,12 в 1933 р. (січень — травень).

Втрата робочих днів на прогулах з неповажних причин.

Галузі промисловости	5 міс. 1932 р.	5 міс. 1933 р.
Вся промисловість	0,48	0,12
В тому числі: металургія	0,27	0,05
машинобудівництво	0,36	0,07
ел. техн. машинобудівництво	0,19	0,05
поліграф. промисловість	0,22	0,04
тютюнова	0,14	0,02

Це підвищення трудової дисципліни сталося в наслідок розгортання партійно-масової роботи та соціалістичного змагання. У боротьбі за зміцнення соціалістичної трудової дисципліни безперечно відіграв дуже велику роль декрет уряду про прогули. Ленін не раз підкреслював, що „йдучи до підвищення продукційности праці, треба зважати на особливості перехідного від капіталізму до соціалізму

часу, які вимагають, з одного боку, щоб були покладені основи соціалістичної організації змагання, а, з другого боку, вимагають вдаватися до примушування, так, щоб гасло диктатури пролетаріату не осквернялось практикою кисілюватого стану пролетарської влади¹⁾. Рішуче застосування закону про прогули, згідно з яким звільняється з виробництва ледарів, прогульників, будучи сполучене розгортанням соціалістичного змагання, що дедалі все глибше охоплює широкі маси робітників,—у першому півріччі цього року надто виразно підкреслило правильність цих Ленінових вказівок. Саме бо на основі здійснення цих вказівок і вдалося вже в першому півріччі другої п'ятирічки досягти серйозних зрушень в справі зміцнення соціалістичної трудової дисципліни.

Ми говоримо тільки про зрушення, бо втрати цього року через неповажні прогули ще досить великі, а по деяких галузях навіть стали зростати з кінця червня. Особливу увагу привертає до себе відсутність позитивних зрушень у втратах робочих днів на тих прогулах, що бувають з дозволу адміністрації. Як і в 1932 р., так і в 1933 р. вони становлять 0,16 дня. Більшість прогулів цього порядку зв'язана з поганим станом організації виробництва. На це вказує між іншим значний зріст перестой робітників у першому півріччі поточного року порівняно з 1932 р., а саме:

Перестой в ‰ до номінального робочого часу

	Поточні	Цілоденні	Разом
5 міс. 1933 р.	1,80	0,64	2,44
5 міс. 1932 р.	1,50	0,37	1,87

Як видно з наведеної таблиці, найбільше зростають перестой цілоденні. У першому кварталі перестой серед інших причин, певною мірою були обумовлені перебоями в постачанні електроенергії. У II кварталі перестой хоч і поменшало дещо, але вони все ще недозволено великі.

Перестой у ‰ до цілого робочого дня

I квартал	Березень	Квітень	Травень
2,1	1,7	1,4	1,3

У боротьбі за опанування нової техніки виробництва винятково велика роль належить технічному нормуванню. Технічне нормування відповідно до вирішень XVII партконференції повинне бути покладене в основу правильної організації виробництва й середзаводського планування. На ділі ж технічне нормування і досі ще залишається в надзвичайно незадовільному стані. А в безпосередньому зв'язку з цим стоїть механічне застосування відрядности на ряді підприємств. У багатьох випадках норми переглядали не підготувавшись як слід, неправильно. В результаті такий перегляд часто призводив до встановлення занижених норм, а це, розуміється, далеко не стимулювало підвищення продукційности праці. Напр., у вугільній промисловості, в рудоуправі „Паризька Комуна“ деякі норми, що їх переглядали вже до березня, при перегляді були ще зменшені, що призвело до зростання переробітку.

На більшості підприємств ще не приділяють належної уваги справі технічного нормування, хоч на ряді заводів і маємо серйозні досягнення тут. Багато господарників і досі ще не усвідомили того,

¹⁾ В. И. Ленин. Собр. соч. Т. XV, стор. 195, вид. X.

що засвоїти, опанувати нову техніку великого соціалістичного виробництва неможливо без правильного проектування та організації робочого процесу, а значить і без технічного нормування. У другому півріччі треба значно збільшити увагу до цієї справи.

Завдання засвоєння й опанування нової техніки вимагає рішуче підняти якість партійного й господарського керівництва. З винятковою гостротою зайшло питання про докорінну зміну метод керівництва, „про рішучу боротьбу з старим розумінням завдань керівництва, про набуття, виховування нових навичок в роботі та управлінні“. Якщо раніш „можна було ще терпіти канцелярсько-бюрократичну методу керівництва, бо вона не могла ще дати таких негативних результатів в роботі, можна було терпіти такі кричущі факти як зосередження кращих технічних і організаторських сил по трестах, а не на шахті, можна було терпіти такі кричущі факти як більша забезпеченість зарплатою й іншими догодами службовців у тресті і менша забезпеченість робітників та службовців на шахтах...“, то „тепер... терпіти далі ці неподобства немає ніякої змоги“¹⁾

Цю нещадну сувору критику канцелярсько-бюрократичних метод керівництва, що вкорінилися в практику багатьох господарських організацій і стали найбільшим гальмом на шляху виконання завдань опанування нової техніки,—цілком можна прикласти до більшості галузей промисловости. Для більшості трестів і заводоуправ до останнього часу було звичайним мати величезні, громіздкі апарати з великим числом функціональних відділів, що зосереджували в собі значні кадри спеціалістів, відірваних від конкретних низових ділень виробництва. Така структура призводила до розпорошення керівництва та знеосібки, безпосередні виробничі ділянки залишилися без достатньої кількості технічно підготованих керівників.

Надмірно розросталися відірвані від виробництва штати, наслідком чого зростали загальнозаводські видатки, що усугублялося ще й недовиконанням плану.

Дані окремих трестів це стверджують з усією очевидністю:

Фабрично-заводські (залежні) видатки на 1.000 крб. гуртової продукції в I кварт. 1933 р. у ‰‰

	До плану I кв. 1933 р.	До фактичних видатків 1932 р.
Укрсередмаш	110,5	115,2
Укрвагточмаш	109,5	100,9
Автомотовелотрест	122,2	106,3
Укробозотрест	184,5	140,6
Укрміно	168,0	178,0

Харчова промисловість НКПостачання, значно недовиконавши в I кварталі план випуску продукції, мала і 101,0‰ службовців, цебто більше від плану.

У II кварталі, після постанови ЦК та РНК ряд господарських організацій заходилися коло перебудови своїх метод керівництва. Однак справа ця перебуває ще в початковому стані. Багато господарників, ряд місцевих партійних організацій ще не зрозуміли того, що перебудова роботи, ведена під безпосереднім проводом ЦК нашої партії на чолі з т. Сталіним у вугільній і металургійній промисловості, на залізничному транспорті, в царині керування сільським

¹⁾ Постанова ЦК ВКП(б) та РНК СРСР про вугільну промисловість.

господарством—що ця перебудова має глибоко принципове й суґубо практичне значення. Цим саме й пояснюється той бюрократичний опір, що його чинили та й досі ще в багатьох випадках чинять ряд господарників, і частина спеціалістів у процесі реалізації історичних постанов ЦК та РНК про перебудову метод керівництва. 1933 рік безперечно мусить бути роком рішучого перелому в методах партійного і господарського керівництва на всіх ділянках нашого соціалістичного будівництва. Це є найважливіша передумова успішного виконання не тільки народногосподарського плану 1933 р., а й усієї другої п'ятирічки.

IV

Невипадково ЦК і РНК саме з приводу вугільної промисловости і видали першу постанову про докорінну перебудову метод управління та керування промисловости. Бо ж саме на цій найважливішій ділянці нашого соціалістичного будівництва найдужче й позначилась гостра невідповідність між старими методами керування та управління і новою технікою вугільного Донбасу, новими умовами. Наслідком цього й було те, що в першому кварталі вугілля добуто менше, ніж у першому кварталі 1932 р. А через це, хоч вугільний Донбас і збільшив видобуток у другому кварталі проти першого на 3%, проте піврічний план він всеж-таки недовиконав на 6,6%, давши за все півріччя 1933 року вугілля тільки на 1,3% більше, ніж за той же період минулого року. Та й цей невеликий приріст видобутку за півріччя порівняно з минулим роком стався лише завдяки роботі двох трестів — Кадіїввугілля і Донбасантрацит. Решта трестів за перші 6 місяців цього року дали вугілля менше, ніж минулого року за цей самий період. При цьому собівартість вугілля цього року вища, ніж була минулого року.

Собівартість 1 тонни вугілля за 5 місяців 1933 р.

(зміна в % до першого півріччя 1932 р.)

Артемвугілля	16,3
Кадіїввугілля	5,6
Луганвугілля	13,7
Сталінвугілля	13,7

Почавши перебудову метод керування та управління на основі постанови ЦК та РНК, вугільний Донбас завдяки цьому спромігся дійти в другому кварталі деяких досягнень порівняно з першим кварталом. Вище ми вже згадували про зріст видобутку в II кварталі на 3% проти I кварталу. Набагато розширився список тих шахт, що виконали й перевиконали цей план. Відмінно від минулого року, коли на початку весни ми мали сильний вплив робочої сили і ще більше зменшення видобутку,—цього року цей „сезонний підупад“ вдалося протягом майже всього другого кварталу подолати.

Всі ці моменти зайвий раз підкреслюють, що вся сила в людях і в методах їхньої роботи. Розбито опортуністичну теорію про неможливість у весняні та літні місяці вдержувати вуглевидобуток на вищому рівні ніж узимку. Однак було б зовсім недозволене будь-яке самозаспокоєння на основі цих невеличких ознак поліпшення роботи вугільного Донбасу в II кварталі. Попередні відомості за місяць липень говорять про те, що вже позначається тенденція до зменшення видобутку вугілля і починає відходити робоча сила. Це говорить за те, що перебудова роботи в Донбасі далеко ще не завершена, не закріплені гаразд навіть перші зрушення.

Відставання Донбасу у виконанні плану маємо передусім через незадовільну організацію механізованого добування, а саме:

Видобуток вугілля в першому півріччі 1933 р. у % до піврічного плану

Увесь видобуток	93,4
В тому числі: механізований видобуток	90,6
ручний	103,3

Як видно з наведених даних, невиконання плану механізованого видобутку визначило собою загальне відставання Донбасу.

А тим часом вугільний Донбас знов збільшив свою технічну озброєність. Кількість зарубних машин зросла (по 4-х українських трестах, крім Донбасантрациту) в першому кварталі цього року на 11%; кількість відбійних молотків збільшилась на 13,3%. Однак, цей вирослий парк механізмів, як і раніш, використовується дуже незадовільно. Досить зазначити, що з усього наявного числа зарубних машин в роботі було пересічно не більш як 75%, а відбійних молотків тільки 66,4%.

Такий низький відсоток використання є наслідок частих аварій, поганого й затяжного ремонту, поганого технічного керування, незадовільної організації праці й зарплати і недостатньої кваліфікації робітників—низької технічної грамотности їх.

Для того, щоб утворити сталі міцні кадри кваліфікованих робітників у вугільній промисловості, треба перш за все ліквідувати плинність, що й досі ще залишається дуже великою. За п'ять місяців 1933 р. в вугільному Донбасі набрано 142 тис. робітників і за той же час звільнено 145 тисяч. Хоч у травні відсоток обороту робочої сили (до загального спискового числа робітників) і зменшився до 9,9% (замість 11—12% пересічно за 5 місяців), однак уже в червні позначилися ознаки погіршення справи з плинністю та впливом робочої сили, особливо по Сталінвугіллю. В цьому тресті у другій половині червня за попередніми відомостями робітників поменшало на 600 чоловіка. На 1/VII в цьому тресті зібралося 1.800 незадоволених заявок робітників про розрахунок. Кореспонденції з газет говорять про небезпечні симптоми—частішають спроби робітників прискорити розрахунок собі через звільнення за прогули. У травні з шахт Гришинської рудоуправи пішло 780 робітників, з них 660 були звільнені за прогули.

Всі ці факти говорять за те, що постанова ЦК та РНК про закріплення робітників, про здійснення різноманітних метод матеріального й громадського стимулювання робітників до самозакріплення—реалізується дуже ще слабо. У практиці ряду рудоуправ уже стимулюють закріплення робітників, даючи їм квартири, городні господарства і т. д. На Голубівській рудоуправі, напр., закріплені робітники дістали 620 га городів, 76 квартир і т. д. Однак, надані рудоуправам кошти на матеріальне стимулювання закріплення робітників використовуються ще абсолютно незадовільно. Напр., Будьонівська рудоуправа Сталінвугілля з відпущених їй 25 тис. крб. на контрактицію використала за призначенням тільки 16 тис. крб., Петровська рудоуправа з 37 тис. крб. використала тільки 14.700 крб.¹⁾

Слабе розгортання роботи в справі закріплення робітників і досі ще незадовільний стан організації заробітної плати, що не забезпечує потрібних переваг вугільним робітникам, призводить до того,

¹⁾ З кореспонденції преси.

що ця вирішальна група робітників не посіла ще належного їй місця в Донбасі. Те дуже невелике збільшення чисельности вугільних робітників, що було по деяких трестах у II кварталі, воно ще не закріплене і зовсім не забезпечує справи поліпшення якісного складу робітників коштом збільшення питомої ваги вугільних робітників.

Вугільні робітники у % до загального числа всіх трудящих (робітники і службовці)

	I кварт.	II кварт.
Артемвугілля	27,9	29,2
Кадіїввугілля	35,0	36,2
Луганвугілля	34,1	34,8

У Сталінвугіллі (без Макіїввугілля) у червні вугільних робітників навіть поменшало.

Таке становище з вугільними робітниками безпосередньо пов'язане з організацією та регулюванням зарплати. Замість щоб зарплата вугільного робітника зростала швидше, ніж зарплата надземного робітника, фактично було навпаки: темпи зростання зарплати вугільних робітників відстають від темпів зростання зарплати всіх трудящих.

Зарплата вугільного робітника й трудящого у % до 1932 р.

	Вугільний робітник	Трудящий
Кадіїввугілля I кварт.	103,6	105,6
Луганвугілля "	101,1	108,2

Слід тут ще додати, що через незадовільне міжгалузеве регулювання зарплати вугільна промисловість з дев'ятого місця щодо рівня зарплати, на якому вона була в січні 1933 р., перейшла на дванадцяте, цебто стала нижче від поліграфічної й хімічної промисловости.

Ясна річ, що директиви партії й уряду про зарплату далеко ще не реалізовано, і найважливіше завдання, отже, в тім щоб найшвидше і послідовно реалізувати їх.

Всі ці прогріхи в організації виробництва й праці спричинилися до того, що продукційність праці у вугільній промисловості стоїть дуже ще на низькому рівні. Та, разом з тим, це ж таки говорить про те, що є ще невичерпні резерви для підвищення продукційности праці й збільшення видобутку. Це залежить від ступеню мобілізації партійних, господарських, професійних і комсомольських організацій навколо реалізації постанов ЦК і РНК, в яких дано розгорнуту програму перебудови. А тим часом усім відомі факти впертого опору у здійсненні цієї постанови, особливо у перший період, до рішучого втручання ЦК. Цим саме опіром і пояснюється той факт, що на 1/VI по трестах українського Донбасу з 520 інженерів і техніків, перекинутих із трестів та рудоуправ, безпосередньо на ділянки, в шахті, опинилося тільки 304 чоловіка. У червні це перекидання проходило дещо інтенсивніше.

Треба відзначити, що спеціалісти, перекинуті в шахти, не завжди зустрічають належну обстановку. Замість допомоги їм, бачимо в окремих випадках якусь сторожкість, а часом є й елементи „підсижування“ від знятих з посади працівників без технічної підготовки. Є випадки й протилежного порядку, коли спеціалісти, буди перекинуті на шахти, поводяться згорда і не входять у гущу виробничого життя ділянки. Парторганізації Донбасу і господарники повинні

боротися з усіма прихованими й одвертими формами опору реалізації постанов ЦК та РНК, від кого б цей опір не був.

V

Пленум ЦК ВКП(б), що відбувся у вересні 1932 року, прикував увагу всієї партії і всіх трудящих Радянського Союзу до питань розвитку чорної металургії. Відмічаючи ряд величезних досягнень в розвитку чорної металургії за останні роки, Пленум констатував разом з тим, що: „чорна металургія далі відстає від загального рівня розвитку продуктивних сил України, обмежуючи розвиток усього машинобудівництва і затримуючи реконструкцію і темпи нового будівництва на транспорті і в сільському господарстві. Незадовільні підсумки діяльності переробних, сталетопних і вальцівних цехів“.

Пленум намітив тоді розгорнуту програму робіт, здійснення якої повинно було забезпечити рішучий перелім в роботі чорної металургії. Треба було кординально перебудувати всі методи управління, значно підвищивши якість технічного, керівництва, забезпечивши конкретність і оперативність цього керівництва, насамперед на заводі, в цеху, коло агрегата.

Центральний Комітет Партії попереджував, що розв'язання грандіозних завдань, які стоять перед чорною металургією, вимагає виключної мобілізації сил і енергії, як з боку партійних організацій, так і з боку господарників, спеціалістів і всієї маси робітників. „Завдання, що їх кладеться на чорну металургію найближчих років, корінна перебудова всієї технічної її бази, пуск низки найбільших у світі заводів і агрегатів, безперервне піднесення її продукції на мільйони тонн чавуну і вальцювання за рік, — остільки великі, складні і відповідальні, що вимагають не тільки ударної роботи всіх працівників чорної металургії — робітників, інженерів і господарників, а й якомога більшої підтримки від усієї партії“.

Не зважаючи на чіткі вказівки ЦК Партії на доконечність рішучої перебудови роботи, в зв'язку з величезними завданнями освоєння, які встали перед чорною металургією, в зв'язку з велетенською реконструкцією її технічної бази і широким новим будівництвом — металургійні заводи ввійшли в 1933 рік непідготовленими до розв'язання завдань, що стояли перед ними.

Виключно поганий стан технічного керівництва, недобиті знеосібка й зрівнялівка, брак справжнього знання стану і вимог окремих агрегатів — все це привело до того, що в умовах зимової негоди заводи різко погіршили свою роботу. Ряд аварій на заводах у січні і лютому, перебої в організації середзаводського транспорту і повітродувного господарства, — були звичайними явищами, що спричиняли гарячковий стан в роботі металургійних заводів в перші місяці 1933 р. До цього ще добавлявся напружений стан з запасами коксу й руди на заводах та незадовільна якість їх.

Наслідком цього і були виключно погані результати роботи заводів чорної металургії 1933 року. Для характеристики цього стану досить вказати на те, що коефіцієнт використання корисного об'єму домен на українських заводах „Сталі“ виносив у січні — 1,84; у лютому — 2,02 при плановому коефіцієнті — 1,42. Відповідно до цього, середня добова продукційність на 1 квадр. метр горна замість плану в 21,6 була у січні 15,6 і у лютому — 14,2.

Лише після того, як було вжито рішучих заходів до зміцнення адміністративного і технічного керівництва на заводах, металургія

почала поволі з місяця в місяць поліпшувати свою роботу, давши у другому кварталі сприятливіші результати, ніж у першому.

Витоп чавуну, сталі й вальцювання по кварталах 1933 р.

	I кварт.	II кварт.
Чавун	909	1087
Сталь	801	966
Вальцювання	594	636

Деякий зріст витоку металу в другому кварталі стоїть в безпосередньому зв'язку з деяким підвищенням якості технічного керівництва, що мало місце в останньому місяці. Якщо середній коефіцієнт використання корисного об'єму домен по всіх заводах УСРР за 1-ше півріччя 1933 року становив 1,60, то у травні він знизився до 1,57, а в червні — 1,46. Окремі домни в червні дали ще ліпші показники, знизивши коефіцієнт використання до 1,15 — Сталінська домна № 4; 1,29 — Макіївська № 5; 1,34 — Дзержинська № 5.

Деяке зрушення в поліпшенні організації виробництва у другому кварталі намітилося так само у сталеливарних і вальцівних цехах. Середньомісячний витоп сталі на 1 квадр. метр череня (поду) мартенівської печі становив за період січень—травень 3,24 тонни; у травні він збільшився до 3,40 тонни. Перестої вальцівних верстатів у травні знизилися до 17,84% (до номін. часу), порівнюючи з середньомісячним показником за п'ять місяців — в 22,09%.

Ці позитивні зрушення в роботі металургійних заводів в другому кварталі все ж не забезпечили ліквідації прориву, створеного в I кварталі цього року. В результаті, піврічний план недовиконано.

Виконання піврічного плану у % до плану:

Чавун	86,0
Сталь	86,0
Вальцювання	93,8

Заводи металургії ще не закріпили потрібного перелому в організації виробництва й праці. Було б надзвичайно шкідливим будь-яке самозаспокоєння тільки на підставі того, що у II кварталі чорна металургія працювала трохи ліпше, ніж у I кварталі. Все ж таки з плановими завданнями другого кварталу більшість заводів не справилася, хоч окремі агрегати дали зразки більшовицької роботи. Це свідчить про потребу дальшої рішучої перебудови методів роботи на заводах чорної металургії. Затверджену Наркомважпромом схему управління металургійним заводом треба в найкоротший термін повністю здійснити. В цехи, безпосередньо до агрегатів треба пересунути ліпші інженерно-технічні сили. Уперто треба провести боротьбу за правильну організацію праці і зарплати, що забезпечує дійсну ліквідацію зрівнялівки і знеосібки.

Помимо незадовільного стану організації виробництва й праці, безпосередньо на металургійних заводах, на роботі металургії відбивалося різке недовиконання плану добування руди і коксу: руди добуто за 1-ше півріччя 4.038,2 тис. тонн — всього 84,1% піврічного плану, а коксу — 3.662,1 тис. тонн — 81,1% плану. Якщо коксу випалено всеж в першому півріччі 1933 р. на 4,6% більше, ніж у відповідний період минулого року, то руди добуто менше, ніж минулого року, при незадовільній якості її і при рості собівартості за 5 м-ців на 5,5% проти плану.

ЦК КП(б)У у своїй липневій постанові про Криворізький басейн відмітив, що: „через незадовільну роботу треста „Руда“ і Криворізької партійної організації, не зважаючи на великі капіталовкладення за останні два роки і значне посилення механізації (пуск ряду нових шахт, докорінна реконструкція старих шахт, поновлення компресорного господарства, збільшення числа відбійних молотків, скреперів тощо), — Криворізький басейн систематично недовиконує план видобування руди і йде у видобуванні нижче від минулого року. Така незадовільна робота Кривбасу утворила загрозу нормальній роботі південної металургії, яка у зв'язку з збільшенням витопу чавуну і пуском нових печей, ставить дедалі більші вимоги до Кривбасу“.

Не зважаючи на те, що у квітневій постанові ЦК ВКП(б) про Донбас з вичерпною чіткістю були вказані основні недоліки в роботі вугільної промисловості і намічені конкретні заходи до усунення цих недоліків — Криворізький басейн не зробив з цієї постанови науки для себе. Як і в Донбасі — основною причиною недовиконання плану видобутку руди є низька продукційність і кепське використання механізмів, відставання підготовки кадрів, погане освоєння нової техніки, незадовільний стан організації праці і зарплати.

В результаті цього перестої механізмів за півріччя досягли 28%; із загального числа 2.200 молотків вийшло з роботи—500 шт.; сильно позначалася на роботі шахт плінність робочої сили, що призвела за півроку до оновлення майже половини складу робітників.

На розвиток постанови ЦК ВКП(б) про вугільний Донбас, ЦК КП(б)У намітив розгорнуту програму заходів, які мають за короткий період забезпечити рішучий перелім в роботі рудної промисловості. Треба наситити дільниці підземних робіт кваліфікованими інженерами й техніками, перемістивши їх з апарату тресту і рудоуправ. Разом з тим треба створити умови, щоб „Зав. дільниці став повноправним організаційно-технічним керівником робіт на своїй ділянці“ (постанова ЦК КП(б)У).

Точно так само, як не можна далі миритися з плінністю робочої сили у вугільних шахтах, не можна її терпіти більше і в рудній промисловості. Правильна організація праці й зарплати, боротьба за закріплення прибулих робітників через стимулювання їх кватирами, городнім господарством тощо; форсування закінчення початого житлобудівництва; поліпшення організації справи робітничого постачання; правильна організація системи підготовки кваліфікованих робітників — все це доконечні умови для швидкого перелому в стані роботи рудної промисловості. Надто важливою умовою для успішної реалізації всіх цих заходів є посилення партійно-масової роботи і перебудова структури партійної організації Криворізького басейну у згоді з вказівками Центрального Комітету Партії.

VI

Як ми вже вище говорили, ліпше інших галузей промисловості справилася з своїми плановими завданнями в 1 півріччі молода нова галузь машинобудування—тракторобудування.

Для ряду інших галузей машинобудування характерним є зріст продуктивності праці (за показником виробітку на 1 робітника в 1-шому півріччі 1933 року, порівнюючи з відповідним періодом минулого року.

**Середньо-місячний виробіток одного робітника за
5 місяців 1933 р. у % до 5-ти місяців 1932 р.
(на ціни 1926-27 р.):**

Трест „Гірзавтрест“	105,4
„Восхим“	117,2
„Комбінат-Марті“	120,6
„ХЕМЗ“	104,0
„Укрсільмаш“	120,0
„Укрвагочмаш“	118,2
Луганський паровозний завод	83,6
Трест „Укрсередмаш“	98,7
Автомотовелотрест	91,6

Наведені показники свідчать про наявність деякого перелому в боротьбі за якісні показники в цілому році в ряді трестів і заводів машинобудування, хоч в деяких трестах стан вирішального якісного показника—продуктивності праці—гірший ніж минулого року.

Цей зріст продуктивності праці відбувався в умовах звільнення заводів від лишків робочої сили, зміцнення трудової дисципліни і ліпшого освоєння нової техніки. Проте, помічені позитивні зрушення ще далеко відстають від вимог плану. В цілому по Союзному загальному машинобудуванню 5-ти місячний план продуктивності праці (виробіток на 1 робітника недовиконано на 7,7%, Значне відставання по багатьох машинобудівних трестах мало місце в 1-шому півріччі з виконанням плану випуску продукції; план значно недовиконала більшість трестів.

На протязі першого півріччя надзвичайно яскраво виявилася залежність результатів діяльності заводів, що знаходяться відносно в однакових щодо стану постачання умовах, від методів керівництва. Це наочно видно, коли порівнювати роботу окремих заводів, що входять до складу одного і того самого тресту:

Виконання плану за 5 м-ців 1933 року по окремих підприємствах (у % до)

Підприємства, що виконали або наблизилися до виконання плану				Підприємства, що найбільш відстали у виконанні плану			
ЗАВОДИ	Випуск гуртов. продукції	Число робітників	Середньо-місячний виробіток 1 роб.	ЗАВОДИ	Випуск гуртов. продукції	Число робітників	Середньо-місячний виробіток 1 роб.

У К Р С Е Р Е Д М А Ш

З-д „Комунар“ . .	97,2	93,3	104,8	Роменськ. з-д	58,5	74,7	78,3
Маріуп. маш. завод . .	92,8	83,7	110,9	З-д ім. Фрунзе у Харкові	58,1	75,5	76,9
„Червон. Промінь“.	98,2	80,0	122,7				

Дані за 6 місяців

Підприємства, що виконали або наблизилися до виконання плану				Підприємства, що найбільш відстали у виконанні плану			
ЗАВОДИ	Випуск гортов. продукції	Число робітників	Середньо-місячний виробіток 1 роб.	ЗАВОДИ	Випуск гортов. продукції	Число робітників	Середньо-місячний заробіток 1 роб.

УКРВАГОТОЧМАШ

З-д ім. Держинського	95,5	91,0	105,0	„Червон. Металіст“	86,1	98,1	87,5
Рентген-апарат . . .	103,2	95,6	107,9	„Медінструмент“ . .	73,7	93,6	78,7
З-д Хірург. інструмент	104,0	91,4	113,7				

АВТОГЕННИЙ ТРЕСТ

Запорізькі заводи . .	104,0	94,2	110,4	З-д ім. Затонського.	53,0	98,6	53,6
-----------------------	-------	------	-------	----------------------	------	------	------

Як у вугільній і металургійній, так і в машинобудівній галузі промисловості від самого початку боротьби за реалізацію завдань другої п'ятирічки виявився гострий розрив між станом технічної бази й методами адміністративного й технічного керівництва.

Ліквідація цього розриву і є надто важливим завданням в боротьбі за реалізацію гасла освоєння. Деякі заводи вже приступили до перебудови методів керівництва, використовуючи вказівки, дані ЦК ВКП(б) щодо вугільної промисловості, відповідно до умов машинобудування. Проте перебудова ця знаходиться ще в зародковому стані.

На роботі машинобудівних заводів, що знаходяться по великих центрах, у першому кварталі відбилися, окрім інших причин, також перебої в постачанні електроенергії. Усунення цієї причини у другому кварталі не забезпечило все ж повного виконання планових завдань. Окрім причин внутрішнього порядку, що по суті справи вирішували наслідки боротьби за план,—роботу машинобудівної промисловості укладання перебоїв в металопостачанні і некомплектність його через погану роботу металургії і слабу маневренну здатність машинобудівних трестів і заводів, що не вміють мобілізувати внутрішні ресурси.

Незадовільні показники боротьби за план по більшості машинобудівних трестів і заводів в першому півріччі означають, що в ті місяці року, які залишилися, машинобудування повинно працювати з далеко більшим напруженням, значно ліпше, ніж досі, для того щоб виконати річний план.

VII

Якщо важка промисловість України зробила хоч недостатній, та все ж таки певний крок наперед, давши невеликий приріст продукції

в першому півріччі цього року, порівнюючи з відповідним періодом 1932 року, — то легка промисловість зробила в цей же таки час деякий рух назад, давши на 1,1% продукції менше, ніж минулого року. Піврічний план гуртової продукції як і план з продуктивності праці, легка промисловість недовиконала. Тільки двігалузі, — конопледжутова і поліграфічна — виконали піврічний план.

Всі негативні наслідки діяльності легкої промисловості в першому півріччі свідчать про те, що з станом керівництва справа стоїть аж надто не гаразд. З постанов ЦК про Донбас легка промисловість здебільшого не зробила для себе науки. А разом з тим, канцелярсько-бюрократичні методи керівництва, відрив технічних сил від підприємств в апарати трестів рівною мірою властиві легкій промисловості України, як і вугільному Донбасу. От, наприклад, в Укршкірвзуттьотресті з 215 інженерів тільки 23 працюють на виробництві; з 360 техніків — безпосередньо на виробництві працюють тільки 94.

Хоч у другому кварталі помітне деяке поліпшення роботи легкої промисловості (зріст продукції на 6,0%, проти першого кварталу) все ж таки його ще далеко не досить, щоб забезпечити розв'язання тих завдань, які стоять перед промисловістю Наркомлегпрому в 1933 році. У другому півріччі легка промисловість повинна працювати значно ліпше, щоб забезпечити за той відрізок часу, що лишився до кінця року, виконання річного плану.

Таке відставання легкої промисловості у виконанні кількісних показників плану ще більше поглиблюється незадовільною якістю продукції. В той же час попит споживача все більше зростає. Трудакий - споживач: робітник, колгоспник не хоче вже більше купувати низькосортну продукцію. А легка промисловість не забезпечує систематичного росту якості продукції. От наприклад, по взуттьовій промисловості питома вага взуття 1-го сорту, замість планових 87,4%, становила в першому кварталі всього 66,1%, у другому кварталі — 67,3%.

Підприємства текстильної промисловості України підвищили питому вагу неповноцінної продукції у загальному випуску в I кварталі 1933 року до 20,5% проти 11,5% у 1932 році.

У першому кварталі підприємства легкої промисловості старалися головну вину за зрив програми перекласти на електростанції, пояснюючи недовиконання великими перестоями через перебої в електропостачанні. У другому кварталі на перебої в електропостачанні вже майже не доводилося посилалися, а перестої все ж лишалися високі (10—8% у текстильній промисловості). При цьому більша частина перестой (майже $\frac{2}{3}$ простояного часу) припадає на причини, так звані „організаційно-технічних неполадок“. Це зайвий раз підкреслює слабкість технічного керівництва і погану організацію праці й виробництва в легкій промисловості.

Звичайно, було б неправильно ці негативні висновки віднести огульно до всіх підприємств легкої промисловості. Ми вже говорили про те, що добре справилися з плановими завданнями, головню в частині виконання замовлень сільського господарства, підприємства конопледжутової промисловості. Піврічний план випуску продукції Укрконопледжут виконав на 105,3%. „Київ—Трикотаж“ дав 2,0% продукції першого сорту при плановому завданні 80%; брак на цій фабриці знижено до 1,4%, тоді як на фабриці ім. Кутузова він досягає 7,1%.

Все це свідчить про те, що легка промисловість має ще значні внутрішні резерви до поліпшення своєї роботи. На XVI з'їзді партії тов. Сталін говорив: „Тепер ми можемо повернутися до легкої індустрії і посунути її вперед прискореними темпами“. Від часів XVI з'їзду значно зміцнилася і поновилася технічна база легкої індустрії. Рішуче піднесення сільського господарства, що проходить під керівництвом ЦК, багатий врожай цього року — створює сприятливі перспективи для росту сировинної бази легкої промисловости. Але зріст промисловости і піднесення в сільському господарстві в країні рад приводять до значного росту потреб робітників, колгоспників і всіх трудящих. Це значить, що легка промисловість повинна швидко перебудуватися для того, щоб дати товарів більше, значно ліпшої якості і дешевші.

Незадовільно працювала в 1-му півріччі також харчова промисловість. Ні один з трестів (за винятком Доннархарчу) не виконав піврічного плану випуску продукції.

При напруженому стані сировинної бази для харчової промисловости надто серйозного значення набирає уміле маневрування наявними запасами сировини і правильне, економне використання її.

Разом з тим, факти говорять за те, що цій справі приділяється аж надто мало уваги. На Ніжинському олійному заводі № 14, наприклад, в макусі лишалося на 9% більше олії, ніж по нормі. По крохмально-паточній промисловості перевитрата сировини в першому кварталі досягла 6,7% і т. д.

В умовах невинного росту індустрії і значного піднесення сільського господарства вимоги до харчової промисловости значно зростають. Технічна база харчової промисловости багато виросла і кардинально реконструювалася. Піднесення в сільському господарстві забезпечує поліпшення сировинної бази. Це значить, що харчова промисловість має всі можливості для того, щоб у другому півріччі наверстати упущене в першому півріччі. За перші 6 місяців харчова промисловість Наркомпостачання на Україні виконала значно менш половини річного плану. Це вимагає великого напруження харчової промисловости у другому півріччі для забезпечення виконання річного плану. Умови другого півріччя будуть безперечно ліпші, ніж в першому півріччі.

Проте, якщо харчова промисловість не перебудує докорінно методів свого керівництва, ці сприятливі умови можуть лишитися невикористані, так само, як вона не використала ті можливості, що були в першому півріччі.

* * *

Перше півріччя другої п'ятирічки вже лишилося позаду. Досвід першого півріччя підтвертив, що „освоєння нових підприємств і нової техніки становить далеко більше труднощів, ніж використання старих, або поновлених заводів і фабрик, техніку яких вже освоєно. Воно вимагає більше часу, — для того, щоб підвищити кваліфікацію робітників і інженерно-технічного персоналу і набути нові навички для повного використання нової техніки“ (Сталін)

Ряд підприємств показав зразки більшовицької боротьби за подолання цих труднощів освоєння і добився серйозних результатів. Багато підприємств ще не перебудували своїх методів роботи так, як цього вимагають нові умови і нові завдання другої п'ятирічки. На всіх ділянках соціалістичного будівництва партія веде вперту боротьбу за перебудову структури партійних організацій і методів

господарсько-технічного керівництва, партійно-масової і професійної роботи по-новому.

Створення політвідділів в МТС, в радгоспах і на транспорті; створення колгоспних виробничих осередків; перебудова партроботи в підприємствах вугільної, металургійної, та інших галузей промисловості; постанови ЦК про перебудову системи управління у вугільній і рудній промисловості і на транспорті та про перебудову системи заробітної плати — все це кільця одного ланцюга.

Що швидше партійні організації, господарники, профспілки і комсомольські організації усвідомлять konieczність докорінної перебудови по-новому методів своєї роботи відповідно до нових умов і завдань, що згуртованіше будуть мобілізовані сили до боротьби за реалізацію цих постанов ЦК, що лютіше буде дано відсіч спробам опору і саботажу в перебудові роботи по-новому — то швидше буде досягнутий рішучий перелом в роботі промисловості.

Завдання, що стоять у другому півріччі перед промисловістю України, великі.

Всі умови для виконання цих завдань промисловість має. Все залежить від уміння організувати роботу, від якості керівництва.

У червні 1931 року тов. Сталін на нараді господарників говорив: „Чи реальна наша виробнича програма? Безумовно так. Вона реальна хоч би тому, що ми маємо всі потрібні умови для її здійснення. Вона реальна хоч би тому, що її виконання залежить тепер виключно від нас самих, від нашого вміння і нашого бажання використати багатенні можливості, які ми маємо“. Ці слова вождя нашої партії і світового пролетаріату набирають особливого значення тепер, коли в результаті здійснення першої п'ятирічки наші можливості значно виросли. Програма першого року другої п'ятирічки може бути виконана і мусить бути виконана.

М. П. Здоровець.

Підсумки виконання плану з праці в першому півріччі та завдання на III квартал 1933 року

Вісь всіх завдань, покладених в основу плану на 1933 рік лежить у площині підвищення продуктивності праці.

„В період першої п'ятирічки ми зуміли зорганізувати патос нового будівництва й добилися вирішальних успіхів. Це дуже добре. Але тепер цього не досить, тепер цю справу повинні ми доповнити ентузіазмом, патосом освоєння нових заводів і нової техніки, серйозним піднесенням продуктивності праці, серйозним зниженням собівартости. В цьому тепер головне“ (Сталін).

А звідси Січневий пленум зробив надто важливе настановлення:

„Головний упір повинен бути зроблений не на кількісний зріст продукції, а на поліпшення якості продукції, підвищення продуктивності праці у промисловості, не на поширення засівних площ, а на зріст урожайности в хліборобстві та поліпшенні якості роботи в сільському господарстві“ (З резолюції Січневого пленуму ЦК та ЦКК ВКП(б)).

Народногосподарський план 1933 року, у повній відповідності до рішень XVII партконференції та Січневого пленуму ЦК та ЦКК, є конкретною частиною загальної програми побудови безкласового соціалістичного суспільства та завершення технічної реконструкції народного господарства. Дійсне піднесення продуктивності праці у промисловості, зниження собівартости, поліпшення якості продукції та піднесення врожайности колгоспних і радгоспних ланів, організаційно-господарське зміцнення соціалістичних с.-г. підприємств, в цьому полягає вузол завдань 1933 року. У виконанні цих завдань ключ для подальшого поширення виробництва, до подальшого розгортання соціалістичного будівництва.

Темп зростання числа пролетаріату на 1933 рік, у цілковитій відповідності до завдань рішуче піднести продуктивність праці та у відповідності до розгортання виробництва, був накреслений дещо менший проти зростання у 1932 році. Неповне оволодіння у 1932 році завданнями щодо зросту продуктивності праці, утворило певний розрив між ступнем виконання плану по робочій силі та ступнем виконання промисловістю виробничої програми, утворило на кінець 1932 і початок 1933 року так звані відносні лишки робочої сили на виробництві.

Утворення таких відносних лишків шло у великій мірі за рахунок підприємств, які за інерцією минулих років, коли промисловість переживала особливі труднощі з укомплектуванням робочих кадрів,

продовжували тримати у себе явно зайву робочу силу, зверх плану, „страхуючи“ себе на випадок потреби в робсилі.

Частина господарників замість того, щоб розгорнути дійсну боротьбу за організацію праці, за підвищення продуктивності праці, продовжувала надолжувати у виконанні програми кількістю робочої сили, тримаючи її понад дійсну потребу.

Одним із елементів боротьби за якість роботи і наслідком її на ґрунті підвищення продуктивності праці з'явилося приведення робочої сили у більшу відповідність до виконуваної програми. В результаті промисловість уже в II кв. мала значно сприятливіші щодо цього показники, хоча розрив ще залишався досить значний.

Загальне число робітників у промисловості, зменшившись проти січня у наступні місяці, стабілізувалося майже на одному рівні з незначним наростанням під кінець півріччя) і проти 1-го півріччя минулого року зайняло нижчий рівень.

Так, по місяцях число робітників у промисловості становило:

	Січень	Березень	Квітень	Травень	Червень
У % до відповідн. м-ця минулого року	97,6	95,5	95,9	97,5	99,1

Коли взяти окремі галузі промисловости, то впродовж півріччя мали збільшення кількості робітників такі галузі, як кам'яновугільна (у червні мала на 1,2% більше проти січня), металургійна (за той же час зростає на 3,4%); з республіканських трестів — Укрбурвугіль, Укрпромгоспметвироб, Автогенний; лінією легкої промисловости — Швейтрест тощо.

Проти 1932 року кам'яновугільна та металургійна промисловість збільшили число своїх робітників так (на %):

	I кв.	II кв.	I півр.
Кам'яновугільна	99,1	104,8	102,1
Металургія	105,0	106,0	105,2

Машинобудівельна промисловість, збільшивши в цьому півріччі випуск продукції та досягнувши значного підвищення виробітку на 1 робітника, число своїх робітників зменшила проти I півріччя 1932 року. Зменшила частково проти минулого року кількість робітників також низка галузей легкої та харчової промисловости.

На відміну від попередніх років, коли ми мали постійне напруження з робочою силою, I півріччя ц. р. було деяким послабленням труднощів з укомплектуванням промисловости і частково будівництва робітниками.

Однак, послаблення напружености з робочою силою відбилося майже виключно на групах робітників малокваліфікованої праці. Попит на кваліфіковані кадри в жодній мірі не послабився. І це цілком природно.

Процес освоєння нових підприємств, нової техніки, процес підвищення якості роботи на всіх ланках народного господарства, поставив підвищені вимоги, поперше, на кваліфіковану робсилу, а подруге — поставив вимогу посилити технічне керівництво коло самого агрегата, верстата, в забої. З погляду цього можна зрозуміти всю

виняткову вагу та своєчасність ряду директив партії й уряду про технімум для робітників, які працюють на складних агрегатах та механізмах, про пересування в шахту, в цех, безпосередньо на виробництво інженерно-технічного персоналу, про закріплення, через низку заходів соціально-побутового характеру, робітників провідних професій і основних груп на виробництві, як один із заходів паралізувати в такий спосіб плинність, що дезорганізує утворення сталих кваліфікованих кадрів робітників.

В справі маневрування робочою силою і увідповіднення її з фактично засвоюваною програмою слід відмітити позитивну роль переходу наркоматів на місячне планування робочої сили, введене в практику з I кварталу ц. р., та видання постанови РНК СРСР про регулювання фондів зарплати з 21/II 1933 р.

Можливість на більш короткому відтинку часу врахувати точніші конкретну виробничу обстановку, підсилення контрольної і регулятивної ролі наркоматів, що з'явилися в наслідок застосування такого планування, довели його ефективність в боротьбі за поліпшення роботи підприємств, зокрема тих, які неухвагою до штатної і фінансової дисципліни гальмують виконання планів з підвищення продуктивності праці.

Зміни в чисельності робітників є похідна від здійснюваної виробничої програми та рівня продуктивності праці.

Розглянемо, як же промисловість у I півріччі виконувала основне завдання 1933 року — піднести продуктивність праці.

Динаміка основних показників в промисловості НКВП в I півр. 1933 р.¹⁾

(При січні, взятому за 100)

ПОКАЗНИКИ	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
Вся пром.:						
Продукція	100	94,0	106,4	109,9	110,8	115,4
Число робіт.	100	98,4	98,0	98,2	100,3	101,6
Пересічно-міс. виробіток на 1 робітника	100	95,4	108,5	111,7	110,6	113,8
В т. ч. республ. підл.:						
Продукція	100	87,6	106,1	115,9	112,9	117,0
Число робітн.	100	93,0	86,8	84,6	87,6	88,4
Пересічномісячний виробіток на 1 робітника	100	98,6	128,2	143,6	126,2	129,6

Місячна продукція всієї промисловості (важкої) з січня до червня зросла на 15,4%, а республіканської — на 17%. При цьому

¹⁾ Таблиця побудована нами на основі щомісячного приросту кожного з наведених показників за даними кон'юктур звітно-економіч. сектора Уп. НКВПрому. Така методологія далеко не бездоганна, оскільки з місяця в місяць, може різко коливатися відс. включених до зводки підприємств. Але ж загальну тенденцію вона виявляє правильну.

число робітників залишалося майже стабільним, а по республіканській промисловості — навіть зменшилось. Це значить, що весь приріст продукції відбувся майже виключно (98%) за рахунок фактора продуктивності праці¹⁾.

Відмітимо, що директива уряду підвищити в усій важкій промисловості СРСР в 1933 році продуктивність праці на 16,5% проти 1932 року, при зрості програми по продукції на 22%, передбачає долю цього фактора в розмірі 75%.

Отже щодо важкої промисловості в цілому слід констатувати наявність безсумнівних і значних зрушень у боротьбі за підвищення продуктивності праці, досягнутих на кінець півріччя проти того стану, в якому вона перебувала на початку року.

Менші темпи наростання продуктивності праці за той же період при значно меншому зрості місячної продукції, — дали легка та харчова промисловість. Напр., аналогічні показники по легкій промисловості мали таку динаміку*.

(Січень = 100)

	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
Продукція	100	89 1	102,6	102,9	101,3	104,1
Число робітн.	100	97,9	96,9	97,3	97,8	98,5
Переч.-місячн. вир. на робітника	100	91,4	106,9	107,0	105,3	107,4

Легка промисловість ще не набрала потрібних темпів, давши зріст пересічно-місячного виробітку в продовж 6 місяців лише на 7,4%.

Такий характер змін і досягнень, що відбулися в I півріччі, коли порівнювати стан на початок і кінець півріччя.

Якщо порівняти дані показники росту продуктивності праці в промисловості з рівнем минулого року і так само з плановими завданнями, треба констатувати, що зрушення навіть у важкій промисловості далеко недостатні. Треба мати на увазі, що січень, з яким ми порівнювали підвищення продуктивності праці (а також наростання продукції) на протязі 6-ти місяців, був несприятливий в роботі промисловості.

1) Існуюча зараз в промисловості практика облічує (і планує) продуктивність праці за пересічною виробкою на одиницю робочого часу, опріділюваного по валовій продукції в незмінних цінах. Ця система, маючи цілу низку суттєвих недоліків і хиб (особливо там, де доводиться оперувати сукупними показниками продуктивності праці, по галузі або по групі галузей промисловості), досить умовно відбиває продуктивність праці в єдино правильному розумінні її, як співвідношення між кількістю виробленого продукту в його натуральній формі споживчих вартостей і кількістю фактично витраченого на його виробництво робочого часу.

Тому вважаємо за потрібне оговоритися щодо термінології. Термін „продуктивність праці“ вживається в тексті переважно в міру того, оскільки дані про пересічну виробку репрезентують дійсну продуктивність праці. Там, де мовиться про точні показники продуктивності праці й приводяться цифрові дані, ми говоримо й маємо на увазі пересічну виробку на одного робітника. В тих же випадках, коли мова йде про загальні тенденції, напрямки руху, — вживаємо терміна „продуктивність праці“. Іноді ж ці терміни чітко не розмежовані й подаються як синоніми.

2) При розгляді цієї та попередньої таблиці не слід забувати, що лютий та травень м-ці по числу робочих днів не є повноцінні.

Виконання плану з продуктивності праці промисловістю УСРР в I-му півріччі 1933 року, порівнюючи з минулим роком, — можна бачити з такої таблички:

	У % до плану			У % до відповідного періоду минулого року			
	I квар- тал	II квар- тал	I-ше півріччя	I квар- тал	II квар- тал	I-ше півріччя	Чер- вень
I. Вся важка про- мисловість . . .	87,3	91,7	89,6	97,8	106,0	102,0	109,8
В т. ч. союзна . .	87,2	91,4	89,5	97,6	105,2	101,8	109,5
„ „ республік. . .	86,9	98,2	90,0	95,2	119,2	106,8	120,1
„ „ місцева . . .	93,3	105,9	100,7	108,2	116,4	112,8	115,3
II. Промисл. НКЛП — вся	89,8	95,4	92,7	98,9	109,7	104,1	111,9
В т. ч. республ. . .	91,3	97,1	94,3	98,5	110,1	104,1	114,4
„ „ місцева . . .	83,1	87,2	85,9	108,3	106,9	107,3	93,9

Як бачимо, планові завдання щодо росту продуктивності праці, виконано в далеко незадовільній мірі: в цілому по важкій — на 89,6% по республіканській — на 90% і тільки по місцевій — трохи перевищено (розглядаючи по галузях ми далі побачимо, що це виконання досягнуто коштом декількох трестів металопромисловості).

По легкій промисловості план недовиконано трохи меншою мірою (на 7,3%), але це недовиконання теж дуже значне.

Темп зростання продуктивності праці в першому півріччі проти першого півріччя минулого року далеко не досяг ще темпів, прийнятих в плані 1933 року відносно до всього 1932 року (річне завдання по всій важкій промисловості УСРР дорівнює приблизно 117% проти рівня 1932 року, по легкій — 113,1%, республіканській, харчовій — 112,4%).

Поряд з цим динаміка виконання плану і наростання продуктивності праці від першого кварталу до другого, порівнюючи з відповідними кварталами 1932 року, свідчить про певний перелом в бік поліпшення і набирання прискорених темпів. При зниженні в I кварталі продуктивності праці проти I кварталу 1932 року, у другому кварталі республіканські галузі дали, наприклад, приріст продуктивності праці, порівнюючи з другим кварталом 1932 року близький (а по важкій — навіть вищий) до запроектованого в річному плані темпу (за планом важка республіканська і місцева промисловість має дати 10,3% приросту).

Про це ж такі говорить і поліпшення показників у червні місяці.

Недовиконання плану продуктивності праці в I-му півріччі і зокрема ще у другому кварталі визначило наявність все ще деяких відносних лишків робочої сили. Так, у липні, при виконанні плану продукції в цілому по промисловості НКВР на 88,6%, план з чисельності робітників був виконаний на 95,9%.

Така загальна картина.

Ті досягнення і зрушення, які ми маємо в цілому по важкій промисловості, далеко не в однаковій мірі можна віднести на рахунок окремих галузей.

Найбільший зріст продуктивності праці припадає на машинобудування, де середньомісячний виробіток на одного робітника за півріччя виріс так:

	1 півріччя 1933 р. у % до 1 півріччя 1932 р.	В т. ч. II кв. 1933 р. у % до II кварт. 1932 р.	Червень у % до січня 1933 року	Виконання плану 1 півріччя 1933 р.
Загальне машинобудування . . .	114,6	122,5	124,6	91,0
С.-г. машинобудування	123,2	136,0	161,7	109,2

З окремих заводів і об'єднань найліпші зразки роботи дали ХТЗ, що перевиконав план 1-го півріччя щодо росту продуктивності праці на 5,6% і дав приріст проти 1-го півріччя минулого року на 47,8%, заводи Укрсільмашу, що перевищили план на 10,1%, а рівень 1-го півріччя 1932 р. — на 25,8%; Союзверфь (Комбінат ім. Марті) різко підвищила проти минулого року продуктивність праці (на 25,3% за другий квартал і на 20,5% — за півріччя), хоч план і не виконала, заводи Гірзавтресту дали зріст проти минулого року на 13,0%.

Поряд з цим, погано виконали плани і не дали поліпшення навіть порівнюючи з минулим роком Крамаштрест, ЛПЗ, тобто заводи, що допіру вступають в стадію освоєння.

Важно відзначити, що якраз машинобудування, одна з галузей найбільш реконструйованих, а в переважній своїй масі взагалі створена в період першої п'ятирічки, дає найбільший зріст продуктивності праці, що є доказом успішності процесів освоєння вже в цьому першому році другої п'ятирічки.

Кам'яновугільна промисловість, яка останні два роки застигла на одному рівні щодо продуктивності праці робітника (з невеликими коливаннями то в один, то в другий бік), не зважаючи на те, що пайка механізованого видобутку неухильно зростає і вже у другому кварталі цього року становила 75%, — в цілому за півріччя не тільки не дала приросту продуктивності праці, але навіть знизила її на 1,2%. Цей прорив, правда, йде в основному на рахунок аж надто ганебної роботи в I кварталі, коли зниження проти I кварталу 1932 року досягло майже 6%. Деяке поліпшення роботи у II кварталі, досягнуте в наслідок постанов ЦК ВКП(б) та РНК СРСР про радикальну перебудову роботи вугільного Донбасу, є ще недостатнє. Приріст продуктивності праці у другому кварталі дав 3,6% проти відповідного кварталу минулого року. Зростання вуглевидобутку і далі в основному йде не наслідком поліпшення роботи, а наслідком зростання чисельності робітників.

	I квартал	II квартал	I півріччя	Червень
У % до відповідного періоду минулого року:				
Продукція	95,4	108,2	101,5	112,2
Чисельн. робітників	99,1	104,8	102,1	105,7

	I квартал	II квартал	I півріччя	Червень
Середн. виробіток на 1 робітн. в крб.	94,1	103,6	98,8	104,3
У % до плану:				
Продукція	91,8	95,5	93,4	97,5
Чисельність робітників	99,2	100,5	99,9	101,7
Середн. виробіток на 1 робітн. в крб.	92,4	94,3	93,1	96,1

Металургійна промисловість закінчила 1-ше півріччя з надто незадовільними результатами, як в частині виконання плану, так і відносно 1932 року, давши по продуктивності праці всього 85,5% виконання плану, знизивши її проти 1-го півріччя минулого року на 6%. При глибокому прориві у випуску продукції, який був у I кварталі через неполадки в постачанні руди, коксу, вапняку, в металургії розрив між ступнем виконання плану з продукції (79,5%) і плану з робочої сили (99,2%) був надзвичайно великий—19,7%.

У другому кварталі цей розрив значно знизився (8,7%), виявляючи певні зрушення в підвищенні продуктивності праці. Проте і II квартал дав тільки 90,8% виконання плану продуктивності праці і тільки 96,9% рівня II кварталу 1932 року.

З окремих галузей республіканської промисловости план 1-го півріччя з продуктивності праці не виконала ні одна. Наблизилися в найбільшій мірі тільки Укрваготочмаш (96,3%). Автогенний трест (95,8%) і Укрсередмаш (94,7%); по місцевій—ряд трестів навіть перевищив план: Київський металотрест (110,0%), Харківський трест місцевої металопромисловости (102%) і Київські нетрестовані хімзаводи (105%).

По легкій промисловості—план 1 півріччя виконали лише конопледжутова (109%) та поліграфічна (109,5%), наблизились до виконання плану шкіряно-взуттєва (98%). З глибоким проривом закінчили півріччя текстильна (82,8% плану) та склопорцелянова.

Причини недовиконання планів 1 півріччя цілком і повноютою полягають все ще в незадовільній організації праці, в незадовільному керівництві.

Одним з основних чинників, що вплинули на недовиконання планів з продуктивності праці, поруч таких чинників, як перебої з постачанням електроенергії для республіканської важкої, легкої та харчової промисловости в I кварталі, перебої в постачанні сировини тощо,—була плінність робочої сили, яка хоч і зменшилася проти 1932 року, але все ще залишається на високому рівні. Так, пересічно-місячний оборот робочої сили у відс. до пересічно-місячного числа робітників за 5 місяців складав:

Роки	Прийнято	Звільнено
1932	11,8	13,0
1933	10,1	11,7
Травень 1933	12,4	10,7

Перші п'ять місяців цього року, даючи перевищення звільнених над прийнятими, відбивають процес скорочення робочої сили, що був

у І кварталі. Травень місяць дав зниження відпливу робітників проти пересічної за п'ять місяців і підвищення прийому.

Помітним зниженням плинності в цьому році виділяються кам'яновугільна промисловість та залізорудна. Посилилася проти минулого року плинність у машинобудівельній та деяких галузях легкої (швацька, напр.).

В цілому ж в 1 півріччі промисловість ще в будь-скільки значній мірі не спромоглася знешкодити цей надто дошкульний чинник в її роботі. Подолати в наступних кварталах плинність — одно з головніших завдань.

Помітні досягнення в справі зміцнення трудової дисципліни. Збільшилося число пророблених днів, що припадає на 1 робітника, з 70,3⁰/₀ у 1932 р. до 72,3⁰/₀ до всього числа календарних днів; зменшилося різко число прогулів з неповажних причин.

Пересічно на місяць прогули складали на 1 робітника (за 5 місяців):

У 1932 році	0,48
„ 1933 „	0,12
За травень 1933 „	0,08

Але слід відмітити, що поруч різкого зменшення прогулів з неповажних причин, в наслідок застосування закону про прогульників, стабілізувалися на одному рівні прогули з дозволу адміністрації та зросли невиходи на роботу через виконання громадських обов'язків. В деяких галузях ми мали навіть збільшення прогулів з дозволу адміністрації, напр., в склопорцеляновій промисловості — з 0,1 дня у квітні до 0,5 — у травні, у жиропарфумерній — з 0,3 до 0,5, по взуттєвій — з 0,2 до 0,3. Ці показники є симптоматичні з того погляду, що вони в певній мірі можуть приховувати прогули з неповажних причин.

Збільшились в 1 півріччі перестой, як цілоденні, так і поточні (серед робочого дня). Правда, ці перестой відносяться, головним чином, за рахунок І кварталу, коли перебої в електропостачанні відбилися на низці галузей, особливо легкої та харчової. На кінець півріччя і тут маємо різке покращання. Поточні перестой, складавши 2,1⁰/₀ до робочого часу в І кварталі, у березні знизились до 1,7⁰/₀, а в травні — до 1,3⁰/₀.

Слід зупинитись на показниках зміцнення труддисципліни та руху перестой в цьому році проти 1932 р. в провідних галузях промисловости.

(На 1 робітника пересічно на місяць)

ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОСТИ	П р о г у л и				Перестой (цілоденні)		
	Квітень 1932 р.	І кварт. 1933 р.	Березень 1933 р.	Квітень 1933 р.	Квітень 1932 р.	І кварт. 1933 р.	Квітень 1933 р.
Кам'яновугільна	0,77	0,27	0,24	0,24	0,01	0,00	0,00
Металургія	0,32	0,11	0,11	0,09	—	0,02	—
Машинобудування	0,58	0,28	0,23	0,23	0,15	0,04	0,02
Залізорудна	0,92	0,38	0,36	0,23	0,01	0,02	—

Безсумнівне покращання трудової дисципліни не повинно, звичайно, послабити уваги всіх господарських і громадських організацій. Прогули та перестої ще з'являються досить важливим чинником, що гальмує піднесення продуктивності праці, і вони являють значний резерв для перекриття в 2 півріччі недовиконання планів з продуктивності праці у 1 півріччі.

З інших факторів, що гальмували оволодіння плановими завданнями з продуктивності праці в 1 півріччі, слід зупинитися на використанні механізмів та устаткування. Плинність робочої сили, плинність окремих бригад, відсутність технічного керівництва, інструктажу та догляду, знеосібка, — все це найзгубнішим чином відбивалося на роботі таких галузей, як кам'яновугільна, рудна промисловість, металургія тощо. Загальновідомим є низький відс. використання зарубіжних машин та відбійних молотків в Донбасі, число яких цього півріччя проти 1 півріччя 1932 р. збільшилося на 11%, але число тих, що знаходяться в роботі, зросло лише на 6,2%. Число відбійних молотків в роботі дорівнює приблизно 65—67%. Такий стан використання механізмів має не тільки кам'яновугільна промисловість. Це в рівній мірі стосується й інших галузей промисловості.

Коли взяти, наприклад, текстильну промисловість, то фактичні перестої сільфакторів перевищували плановий мінімум в 2,5 рази (травень), а то і в 3—4 рази: по ткацьких верстатах — мінімум (теж у травні) на 36%. Характерно, що приблизно 65% перестой сільфакторів і коло 85% перестой ткацьких верстатів є наслідок внутрішніх, залежних від фабрики причин.

Серед цих причин найбільше місце займають в наведеному прикладі поточний ремонт та обрив привідних пасів.

В основі низького використання механізмів лежить так плинність робочої сили, що дезорганізує боротьбу за сталі та кваліфіковані кадри робітників, зокрема тих, що працюють на складних механізмах, як рівно і недостатнє технічне керівництво, відсутність потрібного тех. інструктажу, допомоги робітникам у використанні механізмів та догляді їх; ті причини, що їх постанова ЦК ВКП(б) та РНК СРСР про вугільний Донбас кваліфікували як „канцелярсько-бюрократичні методи керівництва“.

Згадана постанова з вичерпною повнотою схарактеризувала також ще один фактор в боротьбі за підвищення продуктивності праці — оплату праці відповідно до кількості і якості праці.

Побудова системи зарплати, регулювання її в галузевому розрізі та поміж окремими професіями і групами робітників та виробництві, застосування основного принципу — оплати по наслідках праці — всі ці надто важливі підйоми підвищення продуктивності праці не лише не були використані і спрямовані в потрібній мірі на боротьбу за якісні показники в роботі, а навпаки — з початку року ми мали прямі викривлення вказівок тов. Сталіна щодо ліквідації зрівнялівки, мали рецидиви її на основних ділянках народного господарства. Потрібне було енергійне і категоричне втручання в цю справу ЦК ВКП(б) та Раднаркомом СРСР, щоб зліквідувати всі неподобства (припущені в практиці не тільки кам'яновугільної промисловості та транспорту, яких безпосередньо стосується постанова, але і в інших галузях) в справі побудови систем заробітної плати та технічного нормування (складність розрахунків заробітку задільщиків, складність та надмірна численність норм, технічна їх необґрунтованість, тощо).

Хоча перше півріччя, в наслідок постанови РНК СРСР з 21/II — про витрачання фондів зарплати, і внесло значне покращання та

дисциплінованість у справу, все ж дані про співвідношення у виконанні планів з продукційності праці та пересічної зарплати свідчать, що необхідної залежності між зростом цих показників не досягнуто ще по багатьох галузях.

(у % до плану)		
За 1 півріччя		
	Пересічний виріток на 1 роб.	Перес.-міс. зарплата
Респ. пром. УпНКВП . . .	92,6	98,0
в т. ч. Укрваготочмаш. . .	96,3	104,2
Укрпромгоспмет.	85,6	100,0
Нетрест. хімзаводи . . .	64,2	100,0
Обозний трест	86,0	99,0
Автогенний тр.	95,8	95,2
Укрсередмаш.	94,7	96,7
Респ. пром. НК ЛПр. ¹⁾ . .	93,5	97,5
Укрконопледжут.	110,4	100,8
Швейтрест	89,8	99,0
Поліграфтрест	105,1	101,8
Укртекстиль	89,5	94,5

Ряд трестів досягли без сумніву сприятливого співвідношення (Автогенний, Середмаш, Конопледжутовий, Поліграфічний), але в цілому по республіканській важкій та легкій промисловості стан ще продовжує бути незадовільним.

Характерно, що в міжгалузевому розрізі є тенденція до втрачання основними провідними галузями промисловості тих перших місць по рівню зарплатні, що були надані їм за директивами Уряду. Так, металургія з 4-го місця, яке вона посідала в травні 1932 р., пересунулася на 5-е місце у травні 1933 року. Вугільна за той же час втратила 9 місце, пересунувшись на 12. В той же час помітно зростають рівні зарплати галузей легкої промисловості. Так, поліграфічна та хімічна висунулись на вищі місця від вугільної.

Всі ці елементи зрівнялівки в міжгалузевому розрізі повинні бути в 2 півріччі і зокрема в III кварталі виправлені в наслідок застосування вже в другому кварталі постанов ЦК та РНК СРСР про перебудову зарплати у вугільному Донбасі.

Особливої ж шкоди завдає нам зрівнялівка всередині підприємств. Згадувалося вже про неподобства у технормуванні, про різні перекручення в оплаті внутрі норм виробітку та поверх норм, що утворювали зрівнялівку та били по продуктивності праці й породжували плінність. Перегляд норм та реформа систем оплати, яка зараз переводиться в кам'яновугільній промисловості на транспорті та в низці інших галузей важкої та легкої промисловості, вже зараз доводять про позитивні наслідки реформи. Так, напр., машиністи врубових машин шахти № 22 Боковка при виконанні норми на 104% в травні (до реформи) заробляли в упряжку по 8 крб. 96 коп., а в червні (після реформи) їх упряжечний зарібок складав уже 10 крб. 60 к. і норма виробітку піднялась до 112%. Вибійники шахти ім. Шмідта Радянської рудоуправи в травні, виробляючи норму в 119%, мали зарібок в упряжку 6 крб. 92 коп., а в червні вони вже заробляли по 16 крб. 52 коп., піднявши норму виробки до 159%. Таких прикладів можна навести багато. Зарплата окремих ударників в Донбасі зросла в 1½—2 рази при значному підвищенні продуктивності їх праці.

Отже, переведене збільшення зарплати по основних провідних групах робітників, і особливо в зв'язку з посиленням прогресії в

¹⁾ Дані за 5 місяців

оплаті при перевищенні норм виробітку, перетворюється вже в один з найосновніших важелів в боротьбі за організацію праці та підвищення їх продуктивності.

Одним з важливіших настановлень для 1933 року була директива про боротьбу з перевитрачанням фондів зарплати.

Основні напрямки, по яких було перевитрачання фондів зарплати — це наявність відносних лишків робочої сили, відсутність ув'язки поміж зростом продуктивності праці та пересічної зарплати працюючих, широка практика понадурочних та аккордних робіт, незаконні переплати перестоїв та прогулів, нарешті різні форми переплат на занижених нормах виробітку та на неправильно опріділюваних замірах виробітку, нарешті перевитрачання йшло лінією безпідставного, самовільного підвищення оплати так робітників, як і службовців та молодшого обслужного персоналу.

Низка конкретних заходів в справі регулювання та контролю над витрачанням фондів зарплати, в справі оплати перестоїв та прогулів, упорядкування технормування тощо, що їх вжито урядом цього року, в значній мірі припинили ту безвідповідальність господарників, яка існувала у ставленні до фондів зарплати (постанова ЦВК та РНК СРСР з 30/XII-1932 р. про оплату перестоїв та браку, постанова РНК Союзу з 21/II-1933 р. про регулювання фондів зарплати, постанова РНК УСРР з 30/IV ц. р. про наслідки виконання планів по фондах зарплати у січні та лютому).

Виконання планів по фондах зарплати у 1 півріччі лінією республіканської промисловості мало такі розміри та характер:

	Вик. плану у % по продукції	Вик. плану % по фондах зарплати	Розрив
Респ. пром. УпНКВП, I кв.	72,8	89,5	16,7
2 м-ці II кв.	75,2	81,0	5,8

Основна маса перевитрат падає на I квартал (прибл. 75% всіх перевитрат 1 півріччя). Отже в II кварталі маємо посилення дисципліни у витрачанні фондів, але, як бачимо, розрив між ступнем виконання плану по продукції і по фондах зарплати залишається ще досить значний.

З окремих трестів УпНКВП значне перевитрачання припустили Обозний трест (розрив за 1 півр. = 24,2), Укрсередмаш (18,4) та Ваготочмаш, який навіть перевитратив фонди проти плану в абсолютних розмірах при великому недовиконанні програми.

Лінією НКЛПрому відносний розмір перевитрат фондів зарплати робітників був менший (аналогічний розрив поміж ступнем виконання програми продукції і фондів зарплати при відсутності по жодному тресту абсолютних перевитрат загального фонду, складав у I кв. 5,8, а за два м-ці II кварт. — 2,4).

Слід відмітити загальне для всіх майже галузей явище — це перевитрати фондів по службовцях та МОП'у (по НКЛП, напр. по службовцях — на 2,0% за 5 місяців і по МОП'у — на 2,6%; по Швейтресту, наприклад, в I кв. перевитрачено по службовцях коло 70 т. крб., та по Укрсклопорцеляновому тресту — коло 90 тис., які залишилися неперекритими і в II кв.

Перевитрати у фондах зарплати поруч з іншими факторами обумовили недовиконання по промисловості плану зниження собівартості.

Підсумки роботи 1 півріччя визначили собою характер і зміст плану на III квартал.

Загальні настановлення, що їх покладено в основу всього плану III кварталу, виходять з тої основної передумови, що в ньому треба забезпечити такі темпи в усіх ланках нашої роботи, які б утворили найсприятливіші та цілком нормальні умови роботи на останньому відтинку часу і цим забезпечили б виконання всього плану 1933 року, зокрема якісних показників його. Отже, план III кварталу на основі врахування всіх зрушень першого півріччя та зокрема II кварталу, повинен в максимально-можливій мірі перекрити недовиконання плану з продуктивності праці в 1 півріччі, перекрити в максимально-можливій мірі перевитрати попередніх кварталів по чисельності робітників та фондах зарплати і цим забезпечити нормальну роботу IV кварталу, підготувавши в такий спосіб повне виконання річного плану.

Реалізація у III кварталі додаткового обсягу завдань так по продукції, як і лінією капітального будівництва, що викликається недовиконанням плану 1 півріччя і потребою надолужити це недовиконання в наступні квартали, визначає собою, з одного боку, потребу, а з другого — можливість запроектувати в плані з праці на III квартал також підвищені завдання з продуктивності праці, зниження собівартості, та запланувати перекриття перевитрат з фондів зарплати.

Величезні організаційно-технічні резерви до зросту продуктивності праці, які заховує в собі незадовільний стан організації праці, недостатнє організаційне і технічне керівництво на виробництві тощо, утворюють всі передумови до піднесення продуктивності праці на такий рівень, який забезпечив би перекриття прогалин 1 півріччя.

План з праці на III квартал передбачає по окремих галузях республіканської промисловості УпНКВП піднести пересічний виробіток на 1 робітника проти II кварталу в такому розмірі:

ГАЛУЗИ ПРОМИСЛОВОСТІ	План 1933 р. у % до 1932 р.	1-ше півріччя (факт.)		П л а н III кварт.		Пит. вага плану III кв. у річн. прогр. по продукції	Пит. вага I, II та плану III кварт. по прод. у річн. завд.
		Абс. вир. на 1 роб.	У % до річн. завд.	У % до річного завд.	У % до II кварталу		
Буровугільна	122,8	492	37,1	29,9	142,8	28,4	51,7
Металева	117,0	3625	45,0	27,2	111,5	27,9	70,2
Рудомінеральна	113,2	1104	41,2	27,4	112,3	37,5	66,7
Хімічна	113,1	9366	33,4	45,7	110,1	27,6	62,8
Пром. будмат	120,7	1410	42,9	25,1	117,5	32,8	67,5

По піднесенню продуктивності праці по всій республіканській промисловості УпНКВП накреслено не малі темпи, причому питома вага плану III кварталу у річному завданні досить напружена. Лише в цілому по промисловості будматеріалів питома вага III кварталу дорівнює четвертині року (25,1%) та значно відстає від питомої ваги плану по продукції (32,8%), але коли взяти до уваги, що в III кварталі різко зростає питома вага найбільш трудоемного виробництва цієї галузі промисловості, а саме — цегельно-черепичної, то побачимо, що зростання пересічного виробітку на 17,5% по суті є значно більше

і в сумарному ціннісному виразі нівелюється зростанням питомої ваги дешевшої продукції (цегли та черепиці).

По решті галузей питома вага III кварталу значно перевищує четверту частку року, тобто кожна галузь одержує завдання в тій чи іншій мірі перекрити недовиконання 2 півріччя, при тому виконання за 9 м-ців (три квартали) повинно бути значно вище, аніж виконання за цей же період річного плану по продукції.

Все ж і при цьому частка IV кварталу, за винятком хімічної промисловости, буде ще напруженою, зокрема для буровугільної промисловости.

Лінією легкої промисловости зміст завдань на III квартал передбачає підвищити пересічний квартальний виробіток в ціновому виразі на одного спискового робітника проти фактичного виконання II кварталу лише на 2,2%; це визначає, що цей пересічний виробіток в абсолютному виразі буде складати лише 23,7% до річного завдання на одного спискового робітника, при відповідній питомій вазі завдання по продукції — 22,5% та по фондах зарплати 24,2%.

На перший погляд здається, що легка промисловість у III кварталі не тільки не перекидає недовиконання плану 1-го півріччя з продуктивности праці, а навіть послаблює темп зростання, не даючи по пересічному виробітку на одного спискового робітника і четвертої частини від річного завдання. Коли зважити, що в першому півріччі легка промисловість виконала від річного завдання по продукції 42,5%, по пересічному виробітку — 44,4% та по фондах зарплати — 45,5% здається, що такі проектування не дотримують настановлення створити в IV кварталі максимально сприятливі умови, і в жодній мірі не послаблюють напруження у співвідношенні між завданням по продукції та по пересічному виробітку на одного робітника, що залишаться для IV кварталу, як частки річного плану.

Справді ж у зазначених показниках з пересічного виробітку одного робітника криється інший зміст, якщо вираховувати пересічний виробіток не на спискового робітника, а на фактично відроблений час, що в більшій мірі наближає до дійсних показників характеристики продуктивности праці. Річ в тім, що на III квартал у легкій промисловості припадає переважна маса тарифних відпусків, надаваних робітникам. Так, по одному лише Укршвейтресту з загальної кількості робітників 22,1 тис. чоловіка в III кварталі перебудуть у відпуску 19,1 тис. чол., що визначає пересічну кількість постійно відсутніх впродовж кварталу (за умов 1,5 декадного відпуску для кожного робітника) в 3.000 чол., або приблизно 12%.

Таку саму картину маємо по Укрконопледжуту, де в липні-серпні постійно у відпуску перебуває 12%, у Текстильтресті 5,5% та у склопорцеляновій промисловості 9,9%.

Методологія вирахування пересічно-квартального виробітку на спискову кількість робітників (а не на явочну, припустимо) надто викривлює дійсну картину і дає якщо не заниження пересічного виробітку у цих галузях в III кварталі проти II, то в усякому разі зовсім незначне збільшення. Звичайно, можна брати в ряді випадків під сумнів доконечність такого скупчення відпусків в одному кварталі, але в наведених прикладах це диктується умовами виробництва (холодний ремонт у скляній промисловості, сезонне скорочення у надходженні сировини у конопледжутовій тощо).

Отже, враховуючи наведене, слід визнати, що накреслене зростання продуктивности праці по НКЛП в цілому далеко не є повільне;

воно передбачає у значній мірі перекриття недовиконання плану II кварталу і тому вимагає відповідних заходів, напружених зусиль до його здійснення.

Промисловість НКПостачання в III кварталі в цілому дає деяке зниження пересічного виробітку на 1 робітника, що пояснюється частковим зменшенням програми проти II кварталу по галузях, які вступають до сезону звуженого виробництва та стають на ремонт перед IV кварталом.

Виключаючи ці галузі, в III кварталі по республіканській промисловості пересічний виробіток на 1 робітника проти II кварталу повинен за планом зрости на 6,1⁰/. Зокрема по галузях, що розгортають сезон виробництва, пересічний виробіток зростає досить різко: по плодоовочевій — на 64,5⁰/, по маслоробній — на 74,4% по птахоперобній — на 26,7⁰/, по олійній — на 21,9⁰/, м'ясній — на 3,1⁰/.

Накреслене в харчовій промисловості республіканської підлеглости в цілому (без кондиторської та рибної промисловости) підвищення в III кв. продуктивності праці буде складати 24,4⁰/% до річного завдання. Оскільки для харчової промисловости III квартал ще не є періодом високого сезонного розгортання виробництва, таке завдання вимагатиме значної наполегливості від харчової промисловости аби його виконати, оскільки воно включає перекриття проривів попереднього півріччя по ряду галузей.

На жаль, слід констатувати, що наркомати й об'єднання в своїх планах (не лише III кварталу) проектування з продукційности праці цілком недостатньо обгрунтовують з погляду заходів та окремих факторів, що повинні забезпечити накреслюваний зріст. Вивчення факторів зросту, чи то зниження, за окремими винятками немає в практиці. Замість живого знання справи, замість дійсної боротьби за підвищення продуктивности в багатьох випадках є обмеження механічною реєстрацією виробітку на 1 робітника, що одержується в наслідок механічного поділення гуртової продукції в ціновому виразі на відроблений час. Сектори економіки праці наркоматів виявляють тут здебільшого повну безпорадність.

Потрібний ґрунтовний перелім у ставленні до обгрунтувань планів з продуктивности праці, бо без цього, без досконального знання кожного чинника продуктивности праці не може бути й активної боротьби за них.

Основні напрямки боротьби за підвищення продуктивности праці у III кварталі повинні йти по лінії:

а) підсилення організаційного і технічного керівництва безпосередньо на виробництві. Виявлені і засуджені постановою ЦК ВКП(б) та РНК Союзу методи канцелярсько-бюрократичного керівництва у кам'яновугільній промисловості та на транспорті, існують не лише в згаданих галузях. Боротьба проти них і перебудова роботи відповідно до зазначеної постанови є обов'язкові для всіх галузей народного господарства;

б) боротьби за подальше зміцнення трудової дисципліни. Прогули, перестой, неуважне поводження з дорученими механізмами та матеріалами й сировиною у нас ще становлять величезне джерело піднесення продуктивности праці. Зокрема слід звернути увагу на групу прогулів з дозволу адміністрації, за якою часто криються прогули без поважних причин;

в) перебудови систем зарплати в напрямку рішучого дотримання оплати праці за її кількістю та якістю. Перебудова органів технормування, перегляд норм з метою усунення викривлень, що були

припущені (численність і дробність їх, відсутність технічної обґрунтованості) повинні стати основним чинником боротьби за дійсну відрядність та її поширення, чинником ліквідації зрівнялівки;

г) поліпшення організації праці на всіх ланках нашого господарства, зокрема — встановлення найбільш доцільного з боку організації виробництва і виконання плану розподілу робочої сили поміж основними й допоміжними категоріями. Ліквідація знеосібки і встановлення чітко визначеної відповідальності за доручену ланку роботи, за механізм тощо, не повинні випадати з поля зору господарських, партійних та професійних організацій, коли йде боротьба за якісні показники;

д) подальшої мобілізації активності широких робітничих мас на боротьбу за виконання плану 1933 року, поглиблення й поширення ударництва та соцзмагання.

Число робітників в промисловості УСРР в III кварталі буде зростати проти II кв. Відповідно до прийнятої програми та зросту продуктивності праці цей зріст по республіканській, напр., промисловості буде такий:

ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОСТІ	Число робітн.			Продукція у %/о		Пересічний вироб. на 1 робітн.	
	Абс. III кв.	У %/о		До плану 1933 року	До виконання II кв.	У % до річного плану	У % до II кв.
		До річ. плану	До II кв.				
Важка пром. (республ. і місц.)	58,9	124,5	132,0	30,7	134,9	26,3	102,3 ¹⁾
Легка промисловість	91,5	98,1	103,4	22,5	106,5	23,7	102,2
Харчова респуб. (без кондит. та рибоводноі)	17,8	104,4	174,8	25,5	185,8	24,4	106,1

Отже, третій квартал буде характеризуватися збільшенням попиту на робсилу. Наведені галузі ще не можуть характеризувати стану в цілому по Україні, але ж по союзній промисловості та будівництву також в III кварталі буде зріст і при тому досить значний. Це вимагає посиленої уваги до організованого набору та внесення плановості в міжгалузові пересування робочої сили.

Основне завдання щодо регулювання робочої сили на III кварт. полягає в тому, щоб добитися повної ефективності від системи контингентування і зовсім уникнути існуючого розриву між виконанням плану по робсилі, з одного боку, та по продукції, — з другого. Увага господарників повинна бути скерована також на те, щоб дотриматися запланованого зменшення питомої ваги службовців та молодшого обслужного персоналу у відношенні до основних кадрових робітників. Це тим більш важливо, що в 1 півріччі, як правило, ми мали тут значні прориви: чисельність службовців, МОП та інших допоміжних категорій працюючих перевищувала план по всіх наркоматах.

Нарешті з головніших завдань боротьби за якість роботи у III кварт. є посилення уваги до регулювання фондів зарплати, приведення їх у певну відповідність до зросту продукції та підвищення продуктивності праці. Урядом затверджені по всіх категоріях працюючих

¹⁾ Збільшення пересічного виробітку на 2,3⁰%, наведене тут, розбігається з наведеним вище по галузях важкої промисловості, де найменший зріст дає хімічна (+10,1⁰%). Це тому, що при різкому збільшенні питомої ваги в III кв. виробництва трудоемних торф. будматеріалів, бурвугілля) при сумарному вирахованні пересічного виробітку на 1 робітника вони занижують виробіток робітників інших галузей, питома вага яких не зростає.

тверді ліміти фондів зарплати, з урахуванням того, що в 1 півріччі ми мали перевитрачання їх, хоча й умовне (проти виконання плану з продукції).

Боротьба проти перевитрат фондів зарплати повинна вестися поруч з заходами щодо поліпшення всіх матеріально-побутових умов робітників та працюючих, поруч зі зростом пересічної зарплати.

Ліквідація зрівнялівки та підвищення зарплати робітників не завжди визначає, а точніш і зовсім не визначає механічне збільшення фондів зарплати. На заводах металургії України в 1 півріччі досягнуто позитивних змін в оплаті багатьох груп робітників без додаткових фондів зарплати за рахунок більш правильного її розподілу та рішучого скорочення понадурочних і акордних робіт, що широко застосовувалися раніш і особливо в IV кварталі 1932 р. без будь-якої відповідності до потреб виробництва. Так, напр., на Єнакіївському заводі оплата понадурочних робіт складала в IV кв. 1932 року пересічно на кожного робітника 20,09 крб. на місяць, а в I кв. 1933 року лише 5,33 крб. (тобто зменшення в 4 рази). На заводі ім. Петровського за той же період скорочено аналогічні видатки на 1 робітника в 2 рази. Оплата акордних робіт на Єнакіївському заводі в I кварталі ц. р. проти IV кварталу 1932 року зменшилася з 2,8 крб. до 0,19 крб. пересічно на 1 робітника (зменшення в 19 разів).

Такі резерви є ще в усіх галузях промисловости.

Виконання плану III кварталу по підвищенню продуктивности праці, по витрачання фондів зарплати, поруч з боротьбою за інші якісні показники (економія сировини, палива, загальнозаводських витрат, підвищення сортности продукції, тощо) — все це забезпечить нашій промисловості виконання плану й по зниженню собівартости продукції: по промисловості НКВП — на 6,2%, та по промисловості НКЛП — на 5,2% проти пересічно-річної 1932 року.

Накреслені планом 1933 року та зокрема III кварталу якісні показники можуть бути здійснені лише на шляхах розгорнутої боротьби за реалізацію 6 історичних вказівок тов. Сталіна, на шляхах посилення організаційно-технічного керівництва виробництвом, зміцнення трудової дисципліни, ліквідації плинности робочої сили, усунення зрівнялівки та викорінення знеосібки, боротьби проти самопливу у роботі.

Всі можливості для виконання плану є на кожному підприємстві. Успіх лише залежить від того, наскільки господарські, партійні та професійні організації зуміють перебудувати свою роботу, свої методи керівництва відповідно до „завдань піднесення продуктивности праці і зниження собівартости, міру здійснення чого насамперед урахуватиметься при оцінці діяльности кожного підприємства і тресту“ (рез. Січн. пленуму ЦК та ЦКК).

Утворена за роки першої п'ятирічки потужна промисловість дає всі передумови до завершення технічної реконструкції. Однак, завершення технічної реконструкції, завдання піднести продуктивність праці, знизити собівартість, піднести якість продукції, увесь комплекс завдань, що повинні піднести якість нашої роботи на всіх ланках соціалістичного будівництва не можуть бути досягнуті самопливом, досягнуті самі собою, без подолання труднощів. Подолання цих труднощів, навкруги яких точиться і буде ще точиться найупертіша класова боротьба з рештками клас, що вимирають, боротьба за дисципліну праці, боротьба за повне оволодіння новою технікою — вимагає і вимагатиме настирливої енергії всього колективу працюючих нашої країни.